

מפתחות ראשונים

שעת ספור יוצרת

במקצוע תרבות יהודית-ישראלית

לכתות
א'

כתיבה והפקה:

חל"ד
HELED
מ"ר - חנור חנור ג'יב וזט

מטרת חינוכיו

1. התלמידים ילמדו שהפנימיות חשובה יותר מהחיצונית.
2. התלמידים יבינו שעלינו להתאמץ יותר ולהתבונן במעשיהם ובתכונותיהם של האנשים, ולהתמקד פחות במראם החיצוני.

הפגם הנרכש: "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו" (משנה, אבות ד, כ).

החקור שליוו אותם הסיפור:

אמרה בתו של קיסר לר' יהושע בן חנניה: "אי, חכמה מפארה בכלי מכער!"
אמר לה: בתי, אביך המלך במה הוא נותן זין?
אמרה לו: בכלי חרס.
אמר לה: כל העולם בכלי חרס - ואתם בכלי חרס?
אמרה לו: אלא במה נתן?
אמר לה: כגון אתם, שתשובים אתם, תנו בכלי כסף וזהב.
הלכה ואמרה לאביה.
נתנו זין בכלי כסף וזהב, והחמיץ.
אמר לה הקיסר לבתו: מי אמר לך כך?
אמרה לו: ר' יהושע בן חנניה.
קראו אצלו. אמר לו: למה אמרת לה כך?
אמר לו: בשם שאמרה לי, כך אמרתי לה.
והרי יש נאים וחכמים?
אלמלי (אם) היו מכערים היו חכמים יותר.

(תלמוד בבלי, תענית ז ע"א-ע"ב; תלמוד בבלי, נדרים נ ע"ב)

אכזרים

- הבובה גדי לסיפור:
- 2 קופסאות: אחת מהודרת ואחת פשוטה
- אמצעים להקרנת מצגת תמונות מהאתר המלווה

שיחת פתיחה

המורה: גדי, תראה מה הבאתי היום.

גדי: מה הבאת? מה הבאת?

המורה: הבאתי שתי קופסאות (מוציאה לגי קופסאות, אחת פשוטה מקרטון ואחת יפה ומקושטת).

גדי: וואו! מה יש בקופסאות?

המורה: בקופסה אחת שמתי שרשרת יפיפיה ובקופסה האחרת שמתי סתם כמה אבנים. מה אתה אומר, גדי? באיזו קופסה שמתי את השרשרת היקרה?

גדי: ברור שבקופסה היפה! קופסה יפה לשרשרת יפה!

המורה: ילדים, מה אתם אומרים? אתם מסכימים עם גדי? מי שמסכים עם גדי שהשרשרת בקופסה היפה - שיצביע, ומי חושב שהיא בקופסה השנייה? לגלות לכם? (פוגמת את הקופסה היפה הטקסיוט ומראה ליש בה רק כמה אבנים) ומה יש בקופסה הפשוטה? נכון! זו השרשרת.

גדי: אבל למה שמתי את השרשרת בקופסה כזו?

המורה: כי הקופסה אינה חשובה, גדי! היא התאימה לשמור על השרשרת ולכן בחרתי בה. לא תמיד מה שרואים בחוץ מעיד על מה שיש בפנים. לפעמים אנחנו מסתכלים על העטיפה של המתנה או על המראה החיצוני של האדם, ולפי זה מחליטים החלטות לגבי ערכם, אבל לא תמיד זה נכון. חשוב יותר להסתכל במה שיש בפנים, בלב. הבנתם? אתם יודעים מה? יש לי סיפור שיעזור לכולנו להבין היטב את הרעיון הזה.

הסיפור – רבי יהושע ובה הקיסר

אופן העברת הסיפור: סיפור הקראה בליווי מצגת תמונות (לפי הפירוט להלן).

(באתר המלווה ישנו קישור לגרסה מוקלטת של הסיפור).

1. בת הקיסר היפה משוחחת עם רבי יהושע מחכמי ישראל.
2. רבי יהושע שואל את בת הקיסר מדוע כדי היין של הקיסר עשויים חרס.
3. בת הקיסר מחליפה את כדי החרס של היין בכדי זהב.
4. הקיסר מגלה שהיין התקלקל.

תמונה מס' 1: בת הקיסר היפה משוחחת עם רבי יהושע מחכמי ישראל

רבי יהושע בן חנניה היה איש חכם ונבון. אנשים מכל רחבי הממלכה נהגו לבוא אליו ולהיועץ בו. גם הקיסר (המלך) הבחין בחוכמתו הרבה, ולכן קירבו אליו ומינה אותו ליועץ שיסייע לו בכל ענייני הממלכה.

לקיסר הייתה בת - נערה יפה ומלכותית. מבוקר עד ערב הייתה הנערה מתבוננת במראה, מסתרכת, מתאפרת, מתבשמת ומודדת בגדים. בכל המסיבות שערכה היה הכול נוצץ ומבריק: כל האורחים יפים ונאים, כולם לבושים בהידור רב, והכיבוד כמובן היה מכובד וערוך בטוב טעם.

בין האורחים הרבים שפקדו את הארמון היה גם ר' יהושע בן חנניה, ידידו של אביה הקיסר. רבי יהושע היה ידוע כאדם טוב וחכם, אך היה נמוך קומה וכבד גוף. שערו הלבין זה כבר, ופניו לא היו נאות במיוחד. גם לבושו לא היה על פי האופנה המקומית.

ערב אחד, כשהייתה הנסיכה שרויה במצב רוח רע במיוחד, היא התחצפה לרבי יהושע ואמרה לו: "כולם אומרים שאתה כזה נבון וחכם. אני לא מבינה בשום פנים ואופן איך יכולה חוכמה גדולה ומשובחת להיות בתוך ראש של אדם מכוער שכמוך".

תמונה מס' 2: רבי יהושע שואל את בת הקיסר מדוע כדי היין של הקיסר

עשויים חרס

רבי יהושע היה חכם וגם סבלן, ולכן לא כעס כלל. הוא חשב רגע ואז אמר: "שאלה גדולה את שואלת, ואולי את באמת צודקת. אך שימי לב, שגם אצלכם בארמון המלכות מאחסנים את היין המשובח בתוך כלי זול ופשוט".

"אולי כדאי שאת היין של הקיסר יאחסנו בכלים שמתאים לאנשים עשירים." "אתה באמת צודק, ענתה הנערה, "זלדעתי, צריך לשנות זאת מיד!".

תמונה מס' 3: בת הקיסר מחליפה את כדי החרס של היין בכדי זהב.

קראה הנערה למשרתי המלך ונזפה בהם: "איך אתם לא מתביישים, לשים את היין היקר בכלי חרס פשוטים?!" "בקרוב הולך להיות משתה גדול - מסיבה בארמון. אני דורשת שעד אז תעבירו את כל היין לכדים יקרים מזהב. אבל הנסיכה..." ניסו המשרתים להסביר. "בלי שום אבל," אמרה הנסיכה, "תעשו זאת מייד." למשרתים לא נותרה ברירה והם עשו מה שביקשה.

תמונה מס' 4: המלך מגלה שהיין התקלקל

לאחר זמן מה הגיע מועד הנשף הגדול בארמון. מכל רחבי הממלכה הגיעו כרכרות מהודרות ובהן אורחים ואורחות מכובדים והדורים. לאחר שהאורחים התיישבו מסביב לשולחנות, מילא הקיסר את הגביע שלו בין וביקש להרים כוסית לכבוד האורחים. הוא לגם מן היין ומיד הבחין

שטעמו איום ונורא. האם אתם יודעים מדוע? ובכן, ידוע שבכדי חרס או בחביות עץ פשוטות, יין נשמר היטב ואף משתבח, ואילו בכלי מתכת ובכלי זהב הוא מתקלקל ומחמיץ. כדי הזהב שהנסיכה ציוותה

לשים את היין בהם, גרמו ליין להחמיץ ולהתקלקל. המשרתים סיפרו לקיסר כי היין נשמר בכדי זהב. "איך זה יתכן?" קרא המלך בכעס, "מי שם את היין בכדי זהב?" ניגשה הנסיכה לאביה הכועס ולחשה באוזנו: "אבא, רבי יהושע שאל אותי מדוע אנחנו עשירים ומאחסנים את היין בכלים כה פשוטים, ולכן העברתי את היין לכדים יפים ומוזהבים. ייתכן שאתה צריך להעניש את האיש". המלך, שהכיר את ידידו רבי יהושע וידע שהוא אדם חכם במיוחד, התפלא מאוד על דבריו וציווה להביא אותו לפניו. סיפר רבי יהושע לקיסר את כל המעשה והסביר לו שזו הייתה דרכו ללמד את הבת הצעירה שלא חשוב להסתכל רק בקנקן אלא בעיקר במה שיש בו. והנסיכה אכן הבינה את המסר והחלה להעריך את חוכמתו של רבי יהושע ולא להתמקד במראהו החיצוני בלבד. הנסיכה התנצלה בפני רבי יהושע על שאלתה החצופה, וגם בפני אביה הקיסר - על הנזק שגרמה ליין היקר. חיך הקיסר חיוך גדול ואמר לה: "את רואה בתי, כשם שלאחסון יין יקר ומשובח מתאימים כלים פשוטים דווקא, יכולים להיות אנשים שאינם יפים במיוחד, שתכונותיהם הפנימיות יקרות ומשובחות, ויש להם לב טוב ומוח מחודד. ומאז הנסיכה נוהגת בכבוד בכל אדם, נאה גם מכוער.

שאלו אהבנה ואהפנמה:

- 1 באילו כלים יש לשמור את היין היקר המשובח?
- 2 האם אפשר לדעת לפי המראה החיצוני מי חכם ומי טיפש? מה אפשר לעשות כדי לדעת?
- 3 האם אתם מכירים מישהו שצחקו עליו או העליבו אותו רק בגלל שהוא נראה קצת שונה? איך לדעתכם הוא הרגיש?

מסר: לפעמים אנחנו מסתכלים על ילדים, ועל פי החזות החיצונית בלבד, אנו מסיקים מסקנות לגבי אופיים, תכונותיהם ואפילו לגבי התחביבים שלהם. לדוגמה, ייתכן שילד שנראה חלש הוא ילד אמיץ מאוד. אמנם יכול להיות שהוא אכן חלש, אבל יכול להיות שלא... לפעמים אנחנו מתרחקים מילד בגלל מראהו החיצוני, ובשל ההתרחקות איננו מגלים ומכירים את התכונות הטובות שמסתתרות בתוכו.

שיחת סיכום

המורה: אז מה אתה אומר, גדי? על מה אתה חושב?
 גדי: אני חושב על השכן שלי. פעם אחת הוא לא רצה לשחק אתי בגלל המראה שלי. עכשיו אני יודע שהוא טעה. לא צריך להסתכל על המראה של האדם. חשוב יותר לראות מה יש לו בלב.
 (קצת) ואני ילד טוב וחכם, נכון?

הקניית פתגם

המורה תסביר לתלמידים את הפתגם

"אל תסתכל בקנקן
אלא במה שיש בו"

משמעות הפתגם: אין להתרשם רק מהמראה החיצוני אלא בעיקר מהתכונות הפנימיות - שהן החשובות.

לצורך הקניית הפתגם ניתן לחזור למשל הקופסאות משיחת הפתיחה. התלמידים יבינו שמראה הקופסה אינו העיקר אלא התוכן. המורה תבקש מהתלמידים להסביר במה דומה משל הקופסאות לדרך שבה אנו תופסים את בני האדם (ניתן לקשר את הנלמד לנושאים הנלמדים במסגרת הקניית כישורי החיים: הזהירות מהזר, וגם היחס לשונה ולאחר).

הכנת כרזה

ניתן להכין כרזה כיתתית ולעטר אותה בלבבות בתוכם ירשמו התלמידים תכונות אופי שנסתרות מהעין ברגע הראשון.

חידות מעולם החי

בעולם החי יש לא מעט בעלי חיים שיכולים להטעות אותנו במבט ראשון. נבקש מהתלמידים להקשיב לחידות בחרוזים, ולגלות באילו חיות מדובר:

מבחוץ אני נראה מאיים ונורא,
יש שטועים ואומרים לי: "כלב רע!"
אבל באמת, לכל חבר בלהקה אני מגיש עזרה,
ואפילו יש אגדה שגידלתי גור אדם במערה.
(זאב)

מבחוץ כל גופנו מלא קוצים,
אבל אם להכיר אותנו אתם רוצים -
תדעו שמרוב פחד את פינו איננו פוצים,
ולכן רק בלילה אנחנו יוצאים.
(קיפוד)

מבחוץ אני נעים ופרוותי,
ואין כמעט מי שלא אוהב אותי.
אבל מבפנים אני טורף וחייתי.
(דוב)

ברכה בהפתעה

מטרות היצירה:

1. התלמידים יברכו את משפחתם.
2. התלמידים ימחישו את האמרה "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו" ויבינו את משמעותה.

אביזרים:

1. שמיניות בריסטול שחור (אחת לכל ילד)
2. בחוברת עבודה - לגזירה: פס נייר שעליו כתובה האמרה "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו" ופס נייר ועליו ריבועים לבנים
3. מדבקות
4. צבעים

תהליך היצירה:

1. נקפל את דף הבריסטול השחור לשניים, באופן שתיווצר מעין מעטפה.
2. נגזור מחוברת העבודה את שני הפסים.
3. נדביק על צדו החיצוני של הבריסטול השחור המקופל את הפס שעליו כתובה האמרה "אל תסתכל בקנקן..."
4. ניקח את פס הנייר הלבן עם הריבועים ונקפל אותו בצורת אקורדיון לפי הסימנים כך שעל חלקו העליון יהיה מקום שנוח לכתוב בו ברכה או לצייר ציור.
5. נדביק את הדף המקופל בתוך הבריסטול השחור רק בקיפול התחתון (כך שכשסוגרים את 'מעטפת' הבריסטול, הדף המקופל מכווץ בתוכה וכשפותחים - הדף המקופל קופץ החוצה ונפתח).
6. על הדף המקופל נכתוב ונצייר ברכה בהמשכים למשפחתנו. אפשר להוסיף ציורים שמסמלים אהבה, כגון: לב, פרח, זר פרחים, עוגה, נשיקה ועוד.
7. בעזרת מדבקה נדביק את שני צדי הבריסטול זה לזה. הברכה תישמר סגורה ב'מעטפה', וכשיפתחו אותה - תתגלה הפתעה נעימה.

